

INLEIDING

Op vrijdag 29 mei 2026 is de meicirculaire 2026 door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties digitaal beschikbaar gesteld. De circulaire biedt nieuwe inzichten in de ontwikkelingen van het Gemeentefonds.

In deze toelichting worden de uitkomsten van de meicirculaire 2026 per onderdeel afgezet tegen de uitkomsten van de decembercirculaire 2025. De uitkomsten voor begrotingsjaar 2026 verwerken we in tweede bestuursrapportage 2026, voor 2027 en verder in de begroting 2027 en meerjarenraming 2028-2030.

In hoofdstuk 1 lichten we de middelen die we ontvangen uit het gemeentefonds toe. We starten met de algemene uitkering en gaan verder met de integratie- en decentralisatie-uitkeringen en de integratie-uitkering Sociaal Domein. Per onderdeel geven we een analyse van het verschil met de decembercirculaire 2025 en geven aan hoe de middelen worden ingezet.

In hoofdstuk 2 geven we een toelichting op de gevolgen van de meicirculaire voor ons meerjarenbeeld.

HOOFDSTUK 1 OPBOUW EN INZET MEICIRCULAIRE 2026

In totaal zijn de uitkomsten van de meicirculaire als volgt:

TOTAAL EFFECT CIRCULAIRE <i>(bedragen x € 1.000, plus is voordeel)</i>	2026	2027	2028	2029	2030
Meicirculaire 2026	149.408	154.368	147.881	146.329	149.009
Decembercirculaire 2025	148.874	146.704	143.280	145.158	147.900
Vershil	534	7.664	4.601	1.171	1.109

Hieronder geven we toelichting op de verschillen, opgesplitst naar algemene uitkering (paragraaf 1.1), de integratie- en decentralisatie-uitkeringen (paragraaf 1.2) en de integratie-uitkering sociaal domein (paragraaf 1.3).

Ook gaan we in op de inzet van de middelen uit de meicirculaire. We stellen voor een deel van de extra baten te labelen door daarbij ook extra lasten te begroten. Het bedrag dat niet wordt gelabeld heeft een effect op het meerjarenbeeld. De extra middelen uit de meicirculaire worden in beginsel toegevoegd aan het meerjarenbeeld.

1.1 Algemene Uitkering

Ten opzichte van de decembercirculaire 2025 constateren wij bij de algemene uitkering de volgende mutaties:

Algemene Uitkering <i>(bedragen x € 1.000, plus is voordeel)</i>	2026	2027	2028	2029	2030
Meicirculaire 2026	135.856	141.630	137.996	136.855	139.882

Decembercirculaire 2025	136.100	136.887	134.155	136.489	139.601
Vershil	-244	4.743	3.841	366	281

Voor de toelichting op dit verschil maken we een onderscheid tussen basis- en taakmutaties. Basismutaties zijn in principe vrij besteedbaar, bij taakmutaties ontvangen we extra middelen voor een specifieke beleidsintensivering. Per taakmutatie maken we de afweging of we tegenover de extra middelen ook extra lasten gaan begroten.

Inzet Algemene Uitkering <i>(bedragen x € 1.000, plus is voordeel)</i>	2026	2027	2028	2029	2030
Loon- en prijsontwikkeling	577	3.993	3.696	3.658	3.694
Basismutaties (inclusief correctie suppletie-uitkering nieuw verdeelstelsel)	50	52	179	-336	-388
Afrekening ruimte onder BCF-plafond	-673				
<i>Subtotaal</i>	<i>-46</i>	<i>4.045</i>	<i>3.875</i>	<i>3.322</i>	<i>3.306</i>
Taakmutaties:					
Uitstel vervanging abonnementstarief WMO		678			
HH uit de WMO				-4.169	-4.267
Vangnetregeling HH uit de WMO				1.245	1.274
Compensatieregeling niet-beoogde kosten jeugdzorg	-208				
Overige taakmutaties (onder € 50.000)	10	20	-34	-32	-32
<i>Subtotaal taakmutaties</i>	<i>-198</i>	<i>698</i>	<i>-34</i>	<i>-2.956</i>	<i>-3.025</i>
Totaal Algemene Uitkering	-244	4.743	3.841	366	281

Loon- en prijsontwikkeling

De loon- en prijsontwikkeling binnen het gemeentefonds volgt de landelijke ontwikkeling van lonen en prijzen (LPO) en leidt tot een jaarlijkse bijstelling van de algemene uitkering. Voor de komende jaren laat deze component een stijgende lijn zien, wat zorgt voor extra middelen ter compensatie van inflatie en loonkosten. In paragraaf 1.4 gaan we in op de inzet van deze middelen voor indexatie.

Basismutaties

Basismutaties betreffen aanpassingen in de grondslag van het gemeentefonds, zoals herijkingen, aantallen, verdeelmaatstaven en technische correcties.

Afrekening ruimte onder BCF plafond

Jaarlijks wordt bij de septembercirculaire een inschatting gemaakt van de declaraties door gemeenten bij het BTW-compensatiefonds. Op basis van deze inschatting is in de septembercirculaire 2025 de ruimte onder het plafond uitgekeerd. Bij het opmaken van de definitieve afrekening 2025 bleek de ruimte onder het plafond lager. In 2026 wordt dit gecorrigeerd.

Taakmutaties

Deze circulaire bevat een groot aantal taakmutaties. Deze lichten we hier toe.

Uitstel; vervanging abonnementstarief WMO: De invoering van de inkomens- en vermogensafhankelijke eigen bijdrage in de Wmo (ter vervanging van het abonnementstarief) is uitgesteld van 1 januari 2027 naar 1 januari 2028. Hierdoor valt de eerder ingeboekte besparing in 2027 tijdelijk weg. Om dit op te vangen wordt in 2027 een bedrag overgeheveld van de begroting van het ministerie van VWS naar het gemeentefonds en daar toegevoegd.

We verwerken dit bedrag budgettair neutraal binnen programma 6, onderdeel Wmo. Dit conform eerdere aanpassingen.

Huishoudelijke hulp uit de WMO: Het kabinet heeft besloten dat huishoudelijke hulp niet langer via de Wmo wordt vergoed voor mensen die dit zelf kunnen betalen. Deze maatregel gaat in op 1 januari 2029. Hierdoor stopt huishoudelijke hulp als maatwerkvoorziening binnen de Wmo. Het gevolg is dat gemeenten minder kosten maken voor deze voorziening. Omdat gemeenten minder hoeven uit te geven, wordt er geld uit het gemeentefonds gehaald.

We verwerken dit bedrag budgettair neutraal binnen programma 6, onderdeel Wmo. Dit in afwachting van een verdere uitwerking van het landelijk beleid.

Vangnetregeling huishoudelijke hulp uit de WMO: Hoewel huishoudelijke hulp grotendeels uit de Wmo verdwijnt, blijft de gemeente verantwoordelijk voor mensen die niet in staat zijn om dit zelf te regelen of te betalen. Voor deze groep wordt een vangnet ingericht. Hiervoor ontvangen gemeenten vanaf 2029 jaarlijks € 430 miljoen extra via het gemeentefonds. Dit bedrag wordt toegevoegd aan het cluster Individuele voorzieningen Wmo.

We verwerken dit bedrag budgettair neutraal binnen programma 6, onderdeel Wmo. Dit in afwachting van een verdere uitwerking van het landelijk beleid.

Compensatieregeling niet-beoogde kosten jeugdzorg: Op 16 juni 2025 is de SPUK "Niet beoogde jeugdzorgkosten vanwege verblijf" verlengd voor de zorgkosten over de jaren 2024 en 2025, met een aanpassing die op 24 november 2025 is gepubliceerd. Ten behoeve van deze regeling is in 2026 een bedrag van € 60 miljoen beschikbaar gesteld op de begroting van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), afkomstig uit de algemene uitkering van het gemeentefonds. In het derde kwartaal van 2026 zal de beoordeling van de aanvragen plaatsvinden. Na beoordeling van de aanvragen over de jaren 2024 en 2025 zal het eventuele restant terugvloeien naar de algemene uitkering van het gemeentefonds. Dit betekent een korting op het gemeentefonds.

We verwerken deze korting budgettair neutraal binnen programma 6 (onderdeel Jeugd). De gemeente Westerkwartier is momenteel bezig met het voorbereiden van een aanvraag voor deze compensatieregeling.

Overige: Er is sprake van een aantal taakmutaties kleiner dan € 50.000. Dit zijn taakmutaties zoals kinderopvang pleegouders en "weeffout" jeugdzorg.

We reserveren deze middelen niet, maar te verrekenen deze met ons meerjarenbeeld.

1.2 Integratie- en decentralisatie uitkeringen

De integratie- en decentralisatie uitkeringen verwerken we in principe neutraal in onze begroting. Op totaalniveau verhouden de integratie- en decentralisatie

uitkeringen zich in de meicirculaire 2026 ten opzichte van de decembercirculaire 2025 als volgt:

IU/DU (bedragen x € 1.000, plus is voordeel)	2026	2027	2028	2029	2030
Meicirculaire 2026	3.609	3.187	922	903	910
Decembercirculaire 2025	3.383	881	873	855	855
Vershil	226	2.306	49	48	55

Ten opzichte van de decembercirculaire is sprake van € 0,2 miljoen meer middelen in 2026. In 2027 is de aanpassing € 2,3 miljoen meer en de jaren daarna zijn de aanpassingen beperkt tot circa € 0,1 miljoen meer.

We benoemen deze uitkeringen, geven een toelichting bij uitkeringen boven de € 50.000 en geven aan of en hoe deze middelen ingezet gaan worden.

Inzet IU/DU (bedragen x € 1.000, plus is voordeel)	2026	2027	2028	2029	2030
Voorschoolse voorziening peuters	-1	-1	-1	-1	-1
Armoedebestrijding kinderen		10	10	10	10
Jeugdhulp kinderen in een AZC	-1	-1	-1	-1	-1
Wet betaalbare huur	2	2	2	1	
Antidiscriminatievoorzieningen		9			
Alleenverdienersproblematiek	43				
Capaciteit decentrale overheden klimaat- en energiebeleid		2.248			
Overheidsbrede dienstverlening	6	6	6	6	6
Aanvullende ondersteuning lokale energiehulp	65				
IBO problematische schulden	55				
Re-integratiedienstverlening gericht op jongeren	33	33	33	33	41
Ondersteuning lokale politieke partijen	24				
Vershil	226	2.306	49	48	55

Capaciteit decentrale overheden klimaat- en energiebeleid (CDOKE): De decentralisatie-uitkering CDOKE vervangt, net als in uitkeringsjaar 2026 de SPUK CDOKE in 2027. Deze decentralisatie-uitkering bestaat uit basisfinanciering en planfinanciering. Alle gemeenten ontvangen basisfinanciering ten behoeve van de vergroting van hun capaciteit (bemensing) voor de uitvoering van het klimaat- en energiebeleid. Daarnaast zijn aanvullend middelen beschikbaar voor, in geval van de gemeente Westerkwartier, aardgasvrije gebouwen. Op deze middelen kunnen we rekenen tot het plan is afgerond (mits dit voor 2030 is) of de maximale termijn voor de planfinanciering is bereikt (tot 2030). De al ontvangen SPUK CDOKE (2023-2025) kan worden besteed tot en met 2027. De middelen zijn ook voor de periode 2027 tot en met 2030 beschikbaar, maar de uitkeringsvorm na 2027 is nog niet bepaald en kan daarom niet meerjarig gepresenteerd worden. Dit is een decentralisatie-uitkering. Deze middelen zijn in principe vrij besteedbaar.

We houden deze middelen beschikbaar voor klimaat- en energiebeleid en verwerken ze budgettair neutraal in de begroting. Dat kan door € 2.248.000 aan lasten in 2027 op te nemen. Hierin kan door de raad nog een keuze worden gemaakt.

Aanvullende ondersteuning lokale energiehulp: Het beoogde doel van deze decentralisatie-uitkering is om gemeenten de mogelijkheid te bieden om de bestaande lokale aanpak van energiearmoede te intensiveren. Om gemeenten te helpen, hebben het ministerie van SZW, de Stichting Tijdelijk Noodfonds Energie (TNE) en de VNG samengewerkt aan een portaal dat op een zorgvuldige en veilige wijze contactgegevens van aanvragers bij het TNE, die hiervoor toestemming hebben gegeven, beschikbaar stelt aan gemeenten. In combinatie met de ontvangen data maakt dit het mogelijk huishoudens met een hoge energierekening en een laag inkomen gericht te benaderen, passende ondersteuning te bieden en daarbij gebruik te maken van het bestaande lokale hulpaanbod.

We zetten deze middelen om een passend hulpaanbod te ontwikkelen dat bijdraagt aan het verlagen van de energierekening van inwoners die te maken hebben met energiearmoede in onze gemeente.

IBO Problematische schulden: Het kabinet heeft een pakket aan maatregelen ingevoerd om problematische schulden fundamenteel aan te pakken. In 2026 wordt beoogd bestuurlijke afspraken te tekenen tussen alle branches van vastelastenpartners, Divosa, Nederlandse Vereniging voor Veiligheidskunde (NVVK) en de VNG en het ministerie van SZW. Deze afspraken hebben tot doel om de vroegsignalering van schuldenproblematiek een impuls te geven. Partijen voeren tot en met 2029 verbetermaatregelen door met als doel om het bereik van de doelgroep te verdubbelen en de ongewenste uitval van de deelnemende doelgroep te halveren. We zijn bezig met herijking van het beleidsplan schuldhelpverlening en vanuit de input die we daarbij hebben opgehaald zijn er geen verbetermaatregelen in beeld gekomen. Het is vooral zaak om datgene te doen wat is afgesproken en in nauwe samenwerking. In Q3 ligt het beleidsplan ter vaststelling voor aan de raad.

Wij laten deze middelen vrijvallen. Op dit moment is er geen specifiek doel voor dit budget.

Overige mutaties

Er is sprake van kleine mutaties bij Armoedebestrijding kinderen, Voorschoolse voorziening peuters, jeugdhulp kinderen in een AZC, Wet betaalbare huur, antidiscriminatievoorzieningen, alleenverdienersproblematiek, overheidsbrede dienstverlening, re-integratiedienstverlening gericht op jongeren en ondersteuning lokale politieke partijen.

We verrekenen deze middelen met ons meerjarenbeeld.

1.3 Integratie-uitkering sociaal domein

De integratie-uitkering sociaal domein is een uitkering bestemd voor diverse deeltaken binnen het sociaal domein.

IU Sociaal domein <i>(bedragen x € 1.000, plus is voordeel)</i>	2026	2027	2028	2029	2030
Meicirculaire 2026	9.943	9.549	8.963	8.570	8.217
Decembercirculaire 2025	9.391	8.936	8.252	7.814	7.444
Vershil	552	613	711	756	773

Ten opzichte van de decembercirculaire is sprake van € 0,6 miljoen meer middelen in 2026 aflopend tot € 0,8 miljoen in 2030. De hogere uitkering betreft vooral een bijstelling voor lonen en prijzen voor WSW.

We reserveren de toename in eerste instantie als stelpost op taakveld 6.4. Voor onder meer de indexatie van onze kosten bij Novatec zijn deze middelen noodzakelijk. Binnen de huidige stelpost voor indexatie is hiervoor geen dekking aanwezig, dit conform de gebruikelijke systematiek.

Na actualisatie van de begroting van Novatec voor de jaarschijven 2026 en verder zal duidelijk worden in hoeverre daadwerkelijk een beroep op deze stelpost moet worden gedaan. Waar nodig wordt de begroting aangepast.

1.4 Inzet indexatie

In paragraaf 1.1 hebben we aangegeven dat we bij de basismutaties extra middelen ontvangen door ontwikkelingen in volume- en prijsontwikkelingen. We gaan deze middelen ook inzetten ter dekking van loon- en prijsstijgingen.

De hoogte van de indexatie verschilt en is afhankelijk van de gemaakte contractuele afspraken en gebruikte systematiek. Hieronder wordt ingegaan op de grotere componenten.

Proces

De compensatie voor loon- en prijsstijgingen uit de meicirculaire 2026 wordt in de begroting 2027 verwerkt. De inzet wordt verwerkt in de P&C-cyclus. Dit betekent dat de diverse bijstellingen in de begroting 2027 en meerjarenraming 2028-2030 worden verwerkt of in de eerste bestuursrapportage 2027.

Loonstijging ambtelijk personeel

In april 2025 is de meest actuele Cao afgesloten die loopt tot en met 31 maart 2027. Per 1 januari 2027 stijgen de salarissen met 1,6%. Voor de periode vanaf 1 april gaan we uit van de "prijs overheidsconsumptie, beloning werknemers" uit deze circulaire. Vanaf april telt deze voor $\frac{3}{4}$ door in de loonstijging 2027. Dit komt in totaal neer op een stijging van 4,7%.

Prijsstijging

Voor de beheerbudgetten in het fysiek domein is voor 2027 uitgegaan van een indexering van 3,4%. Deze is gebaseerd op de CPB-ramingen, waarbij rekening is

gehouden met de relatief hoge looncomponent (circa 4,1%) en de lagere materiële prijsontwikkeling (circa 2,1%). We hanteren een verhouding van 65%/35%.

Voor stijgingen sociaal domein zijn afspraken gemaakt. Zo komt voor het grootste budget jeugd deze stijging voorlopig neer op afgerond 3,6%.

Voor subsidies gaan we uit van een gecombineerde index van 75% loonstijging en 25% afgeleid van de loonvoet- en cpi-stijging 2027 (resp. 4,2% en 2,1%) opgenomen in de meicirculaire prijsstijging. Dit komt neer op 3,7%.

HOOFDSTUK 2 EFFECT MEERJARENBEELD MIDDELEN MEICIRCULAIRE 2026

In dit hoofdstuk gaan we in op het meerjarenbeeld na verwerking van de meicirculaire.

We ontvangen in de meicirculaire extra baten, maar ook kortingen op de baten. Daartegenover komen extra lasten en ook lagere lasten te staan. Na inzet van taakmutaties, inzet van decentralisatieuitkeringen en overige inzet vanuit de algemene uitkering blijft een bedrag over dat we verrekenen met het meerjarenbeeld:

Ruimte meerjarenbeeld (bedragen x € 1.000, plus is voordeel)	2026	2027	2028	2029	2030
Effect meicirculaire 2026	534	7.664	4.601	1.171	1.109
Taakmutatie: Uitstel: vervanging abonnementstarief WMO		-678			
Taakmutatie: Stelpost HH uit WMO				2.924	2.993
Taakmutatie: Compensatieregeling niet- beoogde kosten jeugdzorg	208				
DU aanvullende ondersteuning energiehulp	-65				
DU: CDOKE		-2.248			
IU Sociaal Domein	-552	-613	-711	-756	-773
Indexatie	-577	-3.993	-3.696	-3.658	-3.694
Ruimte voor meerjarenbeeld	-452	132	194	-319	-365

Opschuiven ingroepad herijking gemeentefonds

Het ingroepad bij het gemeentefonds is de manier waarop de overgang naar een nieuw verdeelmodel geleidelijk wordt ingevoerd. Sinds de herijking in 2023 krijgen gemeenten niet in één keer hun nieuwe (hogere of lagere) uitkering, maar groeien zij daar in stappen naartoe om grote financiële schokken te voorkomen.

Na drie jaar een korting te hebben doorgevoerd wordt de herijking tijdelijk uitgesteld (of het ingroepad wordt "opgeschoven") omdat er nog te veel onzekerheid is over de juistheid van het verdeelmodel en de effecten voor individuele gemeenten. Op advies van onder andere de Raad voor het Openbaar Bestuur en de VNG heeft het Rijk daarom besloten om het ingroepad voor 2027 en 2028 te bevriezen, zodat gemeenten niet onnodig hoeven te bezuinigen of risico lopen op verkeerde herverdeling. De eerstvolgende stap is nu voorzien voor 2029, na aanvullend onderzoek. In de meerjarenbegroting is rekening gehouden met de herijking. Het voordelig effect van het uitstel verwerken we als volgt:

Opschuiven ingroeipad <i>(bedragen x € 1 miljoen, plus is voordeel)</i>	2027	2028	2029	2030
Reeks in huidige begroting	-1,0	-2,0	-3,0	-3,0
Nieuwe reeks	0,0	0,0	-1,0	-2,0
Effect meerjarenbeeld	1,0	2,0	2,0	1,0